

Regeringen
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

**Tillsammans mot brott – ett nationellt
brottsförebyggande program, Regeringens skrivelse
2016/17:126. Redovisning av Försäkringskassans
insatser.**

Regeringsuppdrag

Den 2 maj 2019 har regeringen beslutat att det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott (Skr. 2016/17:126) ska följas upp.

Försäkringskassan redovisar i denna skrivelse de insatser som myndigheten har genomfört eller påbörjat sedan 2017 och som på kort eller lång sikt kan ha betydelse för programmets strategiska målsättningar. Om det är möjligt ska myndigheten även bedöma eventuella effekter av genomfört arbete.

Försäkringskassans brottsförebyggande insatser

Försäkringskassans grundläggande uppgift är att säkerställa att rätt ersättning betalas ut till rätt person. Försäkringskassan ska därför förhindra felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott (Förordning (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan).

Försäkringskassan använder riskprofiler som bedömer risken för felutbetalningar och misstänkta brott. Riskprofilerna identifierar ärenden med hög risk. Riskbaserade kontroller finns inom flera förmånsområden, tillfällig föräldrapenning och bostadsbidrag är några av dessa. Inom förmånen tillfällig föräldrapenning har Försäkringskassan sedan 2017 gjort kontroller före utbetalning. Vidare kan nämnas att inom förmånen föräldrapenning införs slumpvisa kontroller före utbetalning under hösten 2019. Försäkringskassan prioriterar arbetet med att utveckla nya urvalsprofiler med fokus på kontroller före utbetalning som ett led i det brottsförebyggande arbetet.

En identifierad risk inom sjukförsäkringen är att Försäkringskassan fattar beslut om rätten till sjukpenning utifrån ett felaktigt medicinskt underlag på grund av att vi får in felaktiga uppgifter från misstänkt korrupta eller kriminella läkare.

För att möta denna risk har Försäkringskassan infört fördjupade kvalitetsgranskningar av läkarintyg där misstanke finns att läkarintygen, som sjukpenninganspråket grundar sig på, är utfärdade på överdrivna eller felaktiga grunder. Handläggningen av dessa ärenden sker sedan i specialteam som består av medarbetare vilka har kompetenser inom såväl förmånshandläggning, kontrollutredning, sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och försäkringsmedicin. Om utredningsunderlaget pekar mot att läkaren kan utgöra en fara för patientsäkerhet så anmäls detta till Inspektionen för vård- och omsorg (IVO). Misstanken om att läkaren är korrupt eller kriminell leder till en polisanmälan.

Försäkringskassan har också sedan 2018 ett samarbete mellan förmånshandläggare och kontrollutredare där kontroller görs av uppgifter från deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som ansöker om förmånerna aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning eller bostadsersättning. I efterhand kontrolleras inkomstuppgifter från Skatteverket och jämförs med den arbetade tid som deltagaren har redovisat, för att

upptäcka och följa upp utelämnat arbete som skulle ha samordnats. Uppgifter om deltagarens boende kontrolleras på nytt för att se om rätten till bostadsersättning har förändrats utan att deltagaren har meddelat det. Slutligen görs kontroller av att den frånvaro som redovisas är godkänd av Arbetsförmedlingen. Eftersom många fel upptäcktes tar Försäkringskassan fram en funktion för att elektroniskt fråga Arbetsförmedlingen i varje ärende där detta är relevant. Funktionen förväntas drifvas hösten 2019. Vid misstanke om medvetna eller grovt vårdslösa felaktigt lämnade uppgifter utreds sedan ärendet av kontrollutredare enligt regelverket om sanktioner som infördes 2015. Detta leder i förekommande fall till polisanmälningar.

Försäkringskassan har påbörjat ett arbete med systematiska genomlysningar av förmåner för att undersöka förekomsten av felaktiga utbetalningar, missbruk av socialförsäkring och behovet av att utveckla kontroller. Hittills har tre genomlysningar publicerats, avseende statligt tandvårdsstöd, assistansersättning och tillfällig föräldrapenning. Samtliga har lett till att myndigheten satt igång flera riktade kontrollinsatser. Bland annat har ett omfattande arbete initierats för att motverka brottsligt nyttjande av den statliga assistansersättningen och det statliga tandvårdsstödet.

Försäkringskassan har en handlingsplan mot korruption. Med korruption avser Försäkringskassan att någon utnyttjar en offentlig ställning för att uppnå otillbörlig vinning för sig själv eller andra. Inom ramen för handlingsplanen identifierar och hanterar Försäkringskassan risker för korruption, utbildar anställda och andra som är verksamma inom Försäkringskassan (t.ex. konsulter), genomför planerade kontroller för att identifiera korruption och har en organisation och process för att ta emot och hantera misstankar om korruption.

Den för utredningar om korruption ansvariga funktionen inom Försäkringskassan, interna utredningar, har även i uppdrag att bl.a. identifiera och utreda impulser om brott mot Försäkringskassan som inte omfattas av en kontrollutredning.

Företag utreds för att förhindra brottslighet

Försäkringskassan ska anmäla till IVO om det finns anledning att ifrågasätta en assistansanordnares lämplighet. Under åren 2017-2018 har 115 assistansanordnare anmälts. Försäkringskassan har också stoppat utbetalningarna till ett trettiotal anordnare där bolagsföreträdarna misstänks för brottsligt utnyttjande. Cirka tio av dessa har sedan fått tillstånden återkallade av IVO, eller själva begärt att få sitt tillstånd återkallat.

Det nya it-stödet för assistansersättning slutlevererades i september 2018. It-stödet gör en mängd kontroller som minskar risken för felaktiga utbetalningar. Eftersom kontrollerna görs innan utbetalning förväntas det även leda till att minska risken för felutbetalningar.

Det statliga tandvårdsstödet betalas ut direkt till företag (vårdgivare) som i sin tur subventionerar priserna som patienterna betalar. Vårdgivare som vill kunna erbjuda sina patienter att få sin tandvård subventionerad måste ansluta sig till Försäkringskassans elektroniska system. Sedan sommaren 2017 måste vårdgivarna vid anslutning uppge vilka personer som har väsentligt inflytande över verksamheten. Försäkringskassan kontrollerar att dessa personer tidigare inte allvarligt missbrukat det statliga tandvårdsstödet, och har rätt att neka anslutning i sådana fall. Under 2018 nekades sju vårdgivare anslutning.

Sedan 1 maj 2019 har Försäkringskassan rätt att avansluta vårdgivare som allvarligt åsidosatt bestämmelserna för tandvårdsstödet, anställer en person som åsidosatt bestämmelserna, eller på annat sätt ger denne inflytande över verksamheten. Flertalet utredningar om avanslutning pågår hos Försäkringskassan, och de första besluten beräknas fattas under hösten 2019.

Försäkringskassans brottsförebyggande insatser inom den gemensamma satsningen mot organiserad brottslighet

Förebyggande insatser kan riktas såväl mot individer som riskerar att begå brott som mot de tillfällen och situationer där brott riskerar att uppstå. Det kan många gånger handla om att förbättra förutsättningar så att andra aktörer kan vidta åtgärder som krävs för att uppnå målen.

De samverkande myndigheterna bekämpar organiserad brottslighet genom brottsförebyggande åtgärder, administrativa åtgärder, exekutiva åtgärder, lagföring och återtagande av brottsvinster. Myndigheterna möter på olika sätt kriminella aktörer. Försäkringskassans arbete med administrativa åtgärder och informationen till de andra samverkande myndigheterna om Försäkringskassans uppgifter medför att kriminella får svårare att finansiera sin kriminella livsstil och deras möjlighet att investera i nya brottsupplägg minskar. Den information som krävs för att en myndighet ska kunna vidta en administrativ åtgärd finns i många fall hos en annan myndighet. Myndighetssamverkan är således central för att administrativa åtgärder ska kunna användas som ett effektivt medel i kampen mot organiserad brottslighet. Administrativa åtgärder kan i vissa ärenden vara ett mer effektivt sätt att hindra kriminell verksamhet än rent brottsbekämpande åtgärder.

Konsekvensen av ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete med administrativa åtgärder, t.ex. förhindrade felaktiga utbetalningar, blir att det blir mindre intressant att ägna sig åt kriminalitet. Försäkringskassan bedömer att våra administrativa åtgärder kan bidra till att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Proaktiva kommunikationsinsatser

En viktig del för att förebygga överutnyttjande, felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är att arbeta proaktivt med informationsinsatser. Många fel och missförstånd kan uppstå om man inte känner till sina rättigheter och skyldigheter. Från Försäkringskassan ska vi vara tydliga i vår kommunikation med medborgarna ifråga om skyldigheter och rättigheter. Det finns en prevention i detta.

Försäkringskassan publicerar information om myndighetens kontrollarbete på vår hemsida, www.forsakringskassan.se. På hemsidan finns information om Försäkringskassans uppdrag gällande att förhindra felaktiga utbetalningar och brottsligt utnyttjande av socialförsäkringen. Där finns även information om hur medborgarna gör anmälan till Försäkringskassan om man misstänker att en person eller ett företag får ersättning som de inte har rätt till.

Myndigheten kommunicerar regelbundet resultat av vårt kontrollarbete i preventivt syfte. Kommunikation bedöms vara ett viktigt verktyg för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Effekter av genomfört arbete

Försäkringskassan kan inte bedöma några effekter av de insatser som gjorts inom det brottsförebyggande området. I dagsläget saknas förutsättningar att tillförlitligt bedöma eventuella effekter av genomfört arbete.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningscheferna Mikael Westberg, Per Eleblad, Marie Axelsson och Gabriella Bremberg och den nationelle samordnaren Thomas Falk, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Thomas Falk